

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен "доктор" по професионално направление **3.8. Икономика**, научна специалност **"Икономика и управление"**

Автор на дисертационния труд: **Лиляна Валериева Вълкова- Петрова**

Тема на дисертационния труд: **Усъвършенстване на оценяването и възнаграждението в публичният сектор**

Член на научното жури: **Димитър Христов Тенчев, д-р, професор**, ХТМУ София, кат. "Икономика и стопанско управление", назначен със заповед № Р-ОХ - 194 от 11.06.2019 на Ректора на ХТМУ София

1. Биографични данни и характеристика на научните интереси

Авторът на дисертационния труд притежава необходимата квалификация, трудов стаж, образование и опит. През различните периоди от своя живот тя е завършила различните образователни степени - средно образование Национална финансово счетоводна гимназия, София; бакалавърска степен "Икономист - финансист" към НБУ; магистърска степен "Икономист - счетоводител" към НБУ.

Работила е като счетоводител, Старши и Главен експерт Бюджетно счетоводство към Министерство на финансите.

Очевидна е силната релация между пряката и служебна ангажираност и научните интереси. Резултатът е една чудесна симбиоза между професионално амплуа и изследователски и научни аспекти на разработката с висока обществена значимост и приложение в практиката.

2. Преглед на дисертационния труд и анализ на резултатите

Представеният за рецензия дисертационен труд е разработен и структуриран в три глави, Увод, Заключение, Приложения в общ обем от 157 страници. Оформен е адекватно, като е представена допълнителна информация относно използваните съкращения, наименования на таблиците и фигурите и прочее.

Адекватно са формулирани целта, задачите, предмета и работната теза на разработката, които по недвусмислен начин определят нейната актуалност и трасират логичното излагане на проведените изследвания, анализа на резултатите, обобщенията по всяка тема и формират основата за разработване на релевантни препоръки за усъвършенстване на системата за оценяване на изпълнението на служителите.

Предмет на изследването спецификата на извършваните дейности в бюджетния сектор и обективна оценка на тяхното изпълнение от страна на прекия ръководител.

Обект на изследването е оценяването на извършваните дейности на държавните служители в дирекция на министерство.

Изследователска теза: Научната теза на доктората произтича от връзката между съществуващата система за заплащане в публичния сектор и

усъвършенстване на системата за оценка на изпълнението на дейността на служителите. Реализацията на формулираната теза се базира на научната хипотеза, че съществуващите инструменти за оценка на труда не се възприемат като обективен критерий за оценка на вложения труд, на базата на съществуващите закони и нормативни документи

Целта на дисертационния труд не е промяна на съществуващите нормативни документи, а **даване на насоки за по-доброто им практическо приложение**. Реализацията ѝ включва изпълнението на **следните задачи**:

1. Разкриване същността и формите на работната заплата.
2. Анализ на системата за оценка на изпълнението на служителите в публичната администрация в страните от ЕС.
3. Състояние на оценката на изпълнението на държавните служители в Република България.
4. Изследване на системата за оценка на персонала в конкретна институция от публичния сектор, което включва:
 - Проучване на документи, които се използват в конкретна институция при оценка на труда и изпълнението на дейностите на служителите ѝ.
 - Изследване мнението на служителите от конкретно звено за прилаганата система за оценка.
 - Изследване мнението на служителите от конкретното звено относно формулираните предложения за промени в признаците от формуляра за оценка на индивидуалното изпълнение на длъжността.
 - Препоръки за подобряване на системата за оценка на експерти с аналитични и контролни функции в изследваната институция и създаване на нов формуляр за оценяване на дейността им.

2.1. Актуалността на разглежданата проблематика е адекватно обоснована.

Проблемът при оценяване на изпълнението на дейността и формирането на справедливо възнаграждение винаги е бил, е и ще остане, тъй като усещането за справедливост между вложение усилия и получено възнаграждение е изключително субективен фактор и труден за обективизиране. Тезата да Справедливостта е разисквана още от Адамс и до момента, въпреки че са проведени много изследвания и създадени многофакторни модели, очевидно е обект на постоянно внимание и усъвършенстване, за да се постигне някакъв относително адекватен баланс, който да поддържа мотивацията и ангажираността на служители и работници в различните сектори на икономиката.

Това превръща тематиката, разглеждана в дисертационния труд като обект с висока актуалност и подлежащ на непрекъснато развитие.

2.2. Степен на познаване на проблема.

Авторът демонстрира широко познаване на същността на проблема

В първа глава са разгледани основните характеристики на работната заплата - Същност и функции; Елементите; Факторите които я дефинират; Принципите на формиране; Формите и системите; Видовете работна заплата; Механизмите за формиране и прочее. В дълбочина са разгледани и коментирани съществуващи теории относно формирането на справедливото възнаграждение и взаимовръзката с удовлетвореността на персонала в този контекст. Представена е и актуалната нормативна база в България касаеща формирането на работната заплата в публичния сектор. Наред с това са представени и някои софтуерни продукти, подпомагащи процеса на формиране на работни заплати. Коментирани са и съвременните възгледи за формиране на трудовите възнаграждения.

Втора глава е посветена на оценяването на изпълнението на работата и връзката му с формирането на възнаграждението. Адекватно са вплетени някои теории относно насочеността на системите за оценяване, техните аспекти и акценти и в крайна сметка елементите на формираното възнаграждение. Разгледани са и са анализирани системите за оценяване и формиране на възнаграждението на служителите в публичния сектор в някои държави в Европейския съюз. Изведени са предимствата на всяка една от тях, както и недостатъците.

Важно внимание е посветено на практиката в България по този въпрос и са идентифицирани позитивните и негативните аспекти.

В трета глава е направено всеобхватно изследване на системата за оценка на изпълнението на служителите от публичния сектор.

Изследвана е Длъжностната характеристика като средство за оценяване на изпълнението по принцип и в частност в конкретно звено от публичната администрация като са взети три категории експерти.

За нуждите на изследването е направено анкетно проучване сред служителите относно мнението им за прилаганата система за оценяване. След обработването на резултатите са разработени предложения за адаптиране на някои признаци във формулярите за оценяване на индивидуалното изпълнение на длъжността. Участващите в проучването са дали своето мнение относно адекватността на направените предложения, което е отразено чрез анкета.

На базата на резултатите от проведения процес са разработени предложения за подобряване на системата за оценка на експерти с аналитични и контролни функции.

3. Съответствие между автореферата и дисертационния труд

Авторефератът е представен в изискуемия от учебното заведение вид. В него са посочени всички важни акценти от представения дисертационен труд по адекватен начин, позволяващ логичното възприемане на развитие на тезата на дисертацията. В този смисъл има пълно съответствие между съдържанието на дисертационния труд и представеното в автореферата съдържание. Като бележка би трябвало да се отбележи, че темата на Дисертационния труд липсва на корицата на авторерата.

4. Приноси

Авторът на дисертационния труд е определил три приноса на своята разработка.

Два от тях (1 и 2) са с научно приложен характер (в контекста на анализа и синтеза на съществуващото научно познание в областта, относно критерия **Обогатяване на съществуващите научни знания**). По отношение на първия принос имам възражение относно претенцията за създаване на Методика за изследване на състоянието на съществуващата система. По-скоро в разработката са трасирани стъпките и елементите, които би трябвало да притежава такава методика. А и експлицитно такава не е отразена в съдържанието на дисертационния труд

Последният (3) е с приложен характер (**Приложение на съществуващи методи в практиката, водещи до усъвършенстване на управленската експертиза за важни области от бизнеса**).

5. Публикации по дисертационния труд.

Представени са осем научни публикации, публикувани в научни издания и представени на признати научни форуми. Всички те са напълно в контекста на тематиката на дисертационния труд и областта на научните интереси на автора.

Не са представени цитирания на автора от научни или други среди.

6. Мнения, препоръки и бележки.

Дисертационния труд представлява адекватно изследване на проблематиката, свързана с оценяването на изпълнението на служители от публичния сектор в България. Като се има предвид формулираната цел на разработката, а и представената хипотеза, смятам че разработката е адекватно структурирана и е изпълнила своето предназначение. Бележката, която е представена по отношение на принос едно, следва да се има предвид, когато се разграничава характера на приносите и коректното им формулиране

Позволявам си да препоръчам да се провери приложимостта на разработените критерии и система и по отношение на други категории служители в други ведомства от държавната администрация в страната, за да се потвърди нейната универсалност.

Предвид динамиката на съвременното ни, смятам че макар и в завършен вид, предложените промени няма да бъдат актуални за дълъг период от време и си позволявам да препоръчам, последващите дейности на докторанта в тази насока да бъдат ориентирани към търсенето на устойчиви критерии, неподвластни на времето.

7. Лични впечатления

Познавам **Лиляна Валериева Вълкова- Петрова** от нейното участие в процеса на обучение и проведените в катедрата Научни конференции като участник с добри познания и амбиции за демонстриране на знания и умения, както и от представянията на междинните резултати и материали на нейната разработка.

Това ми позволяват да потвърдя своята позитивна оценка за нейните способности и качества.

8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

В заключение искам да декларирам своята **положителна оценка** за представения от **Лиляна Валериева Вълкова- Петрова** дисертационен труд.. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Химикотехнологичния и металургичен университет София и покрива наукометричните показатели за придобиването на образователна и научна степен "доктор".

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури да гласува **положително** и да присъди на **Лиляна Валериева Вълкова- Петрова** образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика; научна специалност "Икономика и управление"

Член на журито:.....

(проф. д-р. Димитър Тенчев)

София, август, 2019 г.